

DREPTURILE COPILULUI MONITORIZATE DE COPII

**Raportul copiilor despre
cunoașterea și respectarea
Convenției ONU privind
Drepturile Copilului**

Chișinău, 2013

CIDDC

CNPAC

Drepturile copilului monitorizate de copii

Raportul copiilor
despre
cunoașterea și
respectarea
Convenției ONU
privind
Drepturile
Copilului

Chișinău, 2013

Raportul apare în cadrul proiectului „Liber, Puternic și Protejat – spre un sistem mai bun de protecție a copiilor în Republica Moldova”, implementat de către Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova (CIDDC), în parteneriat cu Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), în colaborare cu Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Consiliile Raionale Leova și Orhei, cu susținerea financiară a Reprezentanței UNICEF în Moldova și Fundației OAK.

La realizarea raportului au contribuit 54 de copii, membrii Grupurilor de Lucru pentru Drepturile Copilului (GLDC) din Raioanele Leova și Orhei, susținuți de echipa de proiect a CIDDC: Cezar Gavriliuc, Iosif Moldovanu, Claudia Danii, Smiljana Frick, Diana Panico.

GLDC Leova

Arpentin Daniela, Burlacu Daniela, Cadabetchi Cristina, Cașu Elena, Cănațui Iurie, Cernoușan Vlad, Ciobanu Cătălina, Ciubotaru Ana, Ciubotaru Daniela, Coropceanu Dan, Crețu Dumitrița, Cuciurcă Aliona, Dodon Melania, Gurzun Cristina, Huba Sergiu, Hurciuc Mariana, Jalbă Lucia, Măcărescu Cristina, Mocanu Iulian, Moraru Renata, Nederiță Ruslan, Ochișor Mihaela, Saulenco Maxim, Stoian Angela, Talai Maxim

GLDC Orhei

Antoni Antuaneta, Brătescu Irina, Brînză Diana, Caimac Rodica, Cazacu Cristina, Cerchez Liliana, Ciuvaga Dan, Costea Aliona, Cotoman Vasile, Digori Alexandrina, Frătescu Valeria, Frunze Magdalena, Gîncu Elena, Golban Diana, Hîrcîială Marina, Idricean Corneliiu, Levițchi Tatiana, Lupașcu Alexandrina, Mașnicu Ion, Meleca Mariana, Pînzari Cristian, Porcescu Victoria, Rogati Maria, Sănduță Iraida, Stupeliman Galina, Țurcan Daniela, Vasilache Ecaterina, Vîrlan Diana, Zagorodniuc Nicoleta

Rapoartele copiilor din anii precedenți și alte materiale despre drepturile copilului pot fi găsite la adresa:

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC)
Str. E. Coca 15, Chișinău, MD 2008, Moldova
Tel./fax: 71.65.98, 74.78.13
E-mail: ciddc@yahoo.com
Web: <http://www.childrights.md>

Conținutul, opiniile, modul de expunere sau prezentarea grafică a informației ce se conțin în publicație nu reflectă neapărat punctul de vedere al agenților finanțatoare.

CUPRINS

CONSTATĂRILE MEMBRILOR GLDC DIN RAIONUL LEOVA

- I. COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ FIZICĂ ȘI EMOȚIONALĂ
 - ✓ Violența față de copii în școală
 - ✓ Violența în relațiile dintre copii
 - ✓ Violența față de copii în afara școlii
 - ✓ Recomandări
- II. ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE ȘI INFORMARE A POPULAȚIEI PRIVIND VIOLENȚA FAȚĂ DE COPII
 - ✓ Acțiuni adresate copiilor
 - ✓ Acțiuni adresate părinților
 - ✓ Recomandări
- III. SERVICII DE CONSILIERE ȘI SUPORT PENTRU COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ
 - ✓ Servicii de consiliere și suport
 - ✓ Căi de depunere a plângerilor, accesibile pentru toți copiii în situații de abuz și violență
 - ✓ Recomandări

CONSTATĂRILE MEMBRILOR GLDC DIN RAIONUL ORHEI

- I. COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ FIZICĂ ȘI EMOȚIONALĂ
 - ✓ Locurile unde au loc cele mai frecvente și grave forme de abuz față de copii
 - ✓ Violența față de copii în școală
 - ✓ Violența în relațiile dintre copii
 - ✓ Violența față de copii în afara școlii
 - ✓ Recomandări
- II. ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE ȘI INFORMARE A POPULAȚIEI PRIVIND VIOLENȚA FAȚĂ DE COPII
 - ✓ Recomandări
- III. SERVICII DE CONSILIERE ȘI SUPORT PENTRU COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ
 - ✓ Servicii de consiliere și suport
 - ✓ Căi de depunere a plângerilor, accesibile pentru toți copiii în situații de abuz și violență
 - ✓ Recomandări

STUDIUL COPIILOR PRIVIND CUNOAȘTEREA ȘI RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI

- I. INTRODUCERE
 - ✓ Obiectivele studiului
 - ✓ Procesul de colectare a datelor
 - ✓ Informații generale despre respondenți
- II. STUDIUL PRIVIND CUNOAȘTEREA ȘI RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI. CONSTATĂRI
 - 1. Gradul de informare a copiilor despre drepturile lor și Convenția ONU privind Drepturile Copilului
 - 2. Sursele de informare actuale și dorite privind drepturile copilului
 - 3. Gradul de respectare a drepturilor copilului
 - 4. Nivelul de cunoaștere a instituțiilor la care copiii se pot adresa în cazul încălcării drepturilor lor
 - 5. Acțiuni propuse de copii pentru ca drepturile lor să fie respectate

ANEXE

- ✓ Indicatorii de monitorizare a dreptului la protecție față de abuzuri și neglijare elaborați de membrii GLDC din raioanele Leova și Orhei
- ✓ Chestionar

INTRODUCERE

Acesta este **al doilea raport** al membrilor GLDC cu privire la rezultatele monitorizării dreptului la protecție față de abuz și violență (art. 19, Convenția cu privire la Drepturile Copilului). Prima dată acest drept a fost monitorizat pe parcursul lunilor martie-august 2012, conform unei liste de indicatori elaborați de copii în acest scop.

În scopul colectării datelor pentru raport, membrii GLDC au revizuit indicatorii pe care i-au elaborat anterior, unii fiind completați, iar alții simplificați (Anexă) și au folosit metodele observației și discuției.

În procesul de analiză a informațiilor acumulate, grupurile de lucru au comparat constatările din anul curent cu rezultatele monitorizării din anul precedent (2012), descriind schimbările care s-au produs între timp, dar și lucrurile care au rămas neschimbate. De asemenea, au fost revizuite și completate recomandările membrilor GLDC pentru îmbunătățirea situației în domeniul protecției copilului.

Astfel, constatările copiilor au fost grupate în următoarele domenii majore:

- I. Probleme – descrierea situației și a locurilor/ mediilor în care copiii sunt supuși violenței în școală și în afara ei
- II. Prevenire – măsuri care se implementează pentru a informa/ instrui copiii și profesioniștii în domeniul prevenirii violenței
- III. Intervenție – servicii accesibile pentru copiii în situații de violență/ victime ale violenței

Acest drept a fost monitorizat atât pe parcursul anului școlar, cât și în timpul vacanței de vară. De aceea, în cadrul fiecărui domeniu este examinată situația în școală, inclusiv relațiile dintre membrii comunității școlare, și în afara ei – în familie, diverse instituții publice, în comunitate în general (părinți/ îngrijitori, autorități locale, asistenți sociali, personal medical, polițiști și alte persoane din comunitate).

Deși există adulți care susțin membrii GLDC în activitatea lor, se constată cu regret că unele grupuri se confruntă cu situații de umilire, amenințare și șantaj emoțional din partea unor profesori. Conflictele reies adesea din faptul că membrii GLDC atenționează profesorii referitor la unele tratamente și atitudini abuzive și injuste față de diferiți elevi. Aceste observații stârnesc nemulțumirea și revolta profesorilor, care încearcă să se răzbune amenințându-i cu scăderea notelor, discuții cu părinții, constrângerea de a părăsi proiectul cu „drepturile” (care, în opinia lor, se face vinovat de „destrăbălarea” elevilor) etc. În același timp, sunt și profesori care nu sunt de acord cu activitatea membrilor GLDC, dar se tem să „ia măsuri” pentru că aceștia ar putea „raporta” organizatorilor.

Pe lângă constatările membrilor GLDC, colectate prin observări și discuții cu semenii, acest raport conține și **rezultatele studiului** realizat cu participarea lor. În acest scop, pe parcursul lunii mai 2013, membrii GLDC au distribuit chestionare în rândurile colegilor și altor elevi din clasele gimnaziale în instituțiile în care își fac studiile, încurajându-i să răspundă sincer la întrebările din chestionar. Chestionarul a fost completat de 827 copii, cu vârsta cuprinsă între 7 și 17 ani. Dintre aceștia, 60% sunt fete și 40% băieți, 69% provin din sate și 31% din orașe, 30% își fac studiile în gimnazii, 14% în gimnazii-internat și 56% în licee.

Și în procesul de aplicare a chestionarului privind cunoașterea și respectarea drepturilor copilului, membrii GLDC au întâmpinat dificultăți legate de prezența sau absența în clasă a profesorului. Lecțiile învățate de copii și recomandările lor privind îmbunătățirea procesului de administrare a chestionarelor se găsesc în acest raport.

Constatările membrilor GLDC din raionul Leova

I.

COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ FIZICĂ ȘI EMOȚIONALĂ

Violența față de copii în școală

- În multe școli se observă că profesorii nu mai aplică la fel de mult violența, din ce în ce mai mulți folosesc metode moderne de predare, activități practice, prin care elevii găsesc răspunsuri la întrebări având la dispoziție diverse surse de informare. Printre metodele de predare folosite de profesori se numără: jocul, lucrul în grup, discuția. Parțial aceasta se explică prin faptul că au rămas mai puțini profesori de vârstă pensionară, comparativ cu anul trecut, iar odată cu ei „au dispărut” și metodele vechi de „disciplinare”.
- Cu toate că profesorii au început să folosească mai des metode moderne de predare, persistă încă unele acte de violență din partea profesorilor și a personalului tehnic. Cel mai des acestea sunt aplicate atunci când elevii întârzie, nu ascultă, nu se pregătesc de ore sau sun distrați la lecții (de exemplu, se joacă cu pixul). În astfel de situații unii profesori folosesc metode non-violente (de exemplu, dau exerciții suplimentare, mai acordă câteva șanse pentru recuperarea materialului), pe când alții strigă la elevi, îi lovesc, îi dau cu capul de masă, îi îmbrâncesc, îi înjosesc, nu le permit să intre în cabinet, îi impun să facă așezări sau să stea în picioare toată lecția, le pun note mici.
- În multe școli a fost anulată „obligația” elevilor de a spăla podelele în clase, pe când în altele această situație continuă.
- Unii profesori susțin în continuare că repausul și sunetul la recreație este pentru profesori, nu pentru elevi și rețin clasa din contul pauzelor.
- Se mai întâlnesc cazuri când cadrele didactice sau directorul școlii trimite elevii la lucrări agricole pe deal sau la strâns nuci în schimbul „ajutorului” la examen.

- În școală mai există cazuri în care elevii sunt discriminați, aceasta se observă când profesorii se poartă mai frumos cu copiii care le sunt rude sau provin din familii mai înstărite și le pun note mai mari fără să fie clar pentru ce, fiind neglijăți în mod vădit copiii cu dizabilități, de alte etnii sau din familii cu venituri reduse.
- În unele instituții se observă îmbunătățiri în dotarea tehnică a laboratoarelor de chimie și fizică, înlocuirea reactivelor vechi din laboratoare cu altele noi, la orele de biologie elevii folosesc microscopul, la fizică fac mai multe experimente. În rezultat, lecțiile au devenit mai interesante, elevii sunt mai motivați și relațiile cu profesorii s-au ameliorat. În alte școli echipamentele vechi, uzate și cu termenul de exploatare depășit au fost sustrate, dar altele noi încă nu au fost aduse.
- În unele școli, pentru organizarea lecțiilor de educație tehnologică grupele de fete au fost unite cu cele de băieți. Acest fel de desfășurare a orelor este mult mai benefic și interesant atât pentru fete, cât și pentru băieți.

Violența în relațiile dintre copii

- Elevii care fac parte din anumite grupări, găști pot intra în conflicte cu alți elevi. Aceste situații se soluționează în mod violent în pauze sau după lecții, de multe ori pe stadionul școlii.
- Deseori astfel de conflicte încep de la lucruri foarte mărunte, de la glume, uneori de la comentariile făcute pe site-urile de socializare.

Violența față de copii în afara școlii

- Cazurile de comportament violent față de copii au loc de multe ori la magazin: când copiii stau în rând, ei pot fi ignorați sau bruscați de adulți sau de copiii mai mari, uneori chiar dați afară din rând. Adesea vânzătorii refuză să schimbe produsele procurate de copii, dacă aceștia s-au răzgândit sau au observat anumite defecte mai târziu.

RECOMANDĂRI

- Să fie invitați la lecții diverși profesioniști, care să povestească despre rolul lor în prevenirea violenței față de copii, activitatea lor, pentru ca elevii să-i cunoască mai bine.
- Să continue activitățile de instruire pentru profesori și alți specialiști în mod sistematic, pentru că se observă că acestea dau rezultate. Însă, pe lângă instruirea cadrelor didactice care deja sunt angajate și lucrează în instituții educaționale, să fie instruiți atunci când ei sunt încă studenți în colegii și universități.
- Să existe un program de monitorizare a activității profesorilor de către părinți, angajații Direcției Raionale Învățământ, membrii GLDC, reprezentanții societății civile.
- Să existe instrucțiuni mai clare, cu măsuri mai aspre în privința protecției față de abuz și violență pentru profesori și alți profesioniști, care trebuie să știe ce se va întâmpla dacă le vor încălca.
- Să fie discutate în cadrul orelor comportamentul sigur pe Internet și regulile de comunicare pe site-uri de socializare.

II.

ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE ȘI INFORMARE A POPULAȚIEI PRIVIND VIOLENȚA FAȚĂ DE COPII

Acțiuni adresate copiilor

- Situația privind activitățile de informare și prevenire a violenței față de copii nu s-a schimbat mult. În unele școli o parte dintre profesori și psihologul au început să întrebe elevii despre problemele lor, dificultăți întâlnite, discută cu ei și îi ajută în diferite situații. Toți copiii din școală beneficiază de informare în acest domeniu la orele educative și de educație civică, dar nu sunt suficiente ore, în special în clasele primare.
- În unele școli au loc lecții de educație civică sau dirigenție la care sunt invitați diferiți specialiști, de exemplu polițistul („cunoaște-ți polițistul tău”, „un copil informat este un copil protejat”). Astfel de activități sunt interesante și informative pentru copii, dar au loc o dată la câteva luni.
- În școală sunt puține informații despre tipurile de abuz, copiii se informează din broșuri, ziarele elevilor (acolo unde ele sunt), mesajele afișate pe panouri, însă informația primită direct de la profesorii de educație civică este mai eficientă. În biblioteci sunt materiale referitoare la abuz, dar elevii nu merg să le citească.
- Pentru prevenirea abuzului în unele școli și comunități au fost introduse panouri informative și boxe pentru sesizarea cazurilor de abuz. Plângerile din boxe sunt analizate și apoi se iau măsuri pentru rezolvarea situațiilor.

Acțiuni adresate părinților

- Există cluburi pentru informarea părinților despre abuz, însă nu în toate școlile și nu toți părinții frecventează aceste cluburi, deoarece sunt ocupați la locul de muncă. Părinții care le frecventează sunt receptivi la informațiile aduse de profesori.
- Unii părinți/ tutori consideră că activitățile împotriva abuzului sunt fleacuri și permit profesorilor să bată copiii lor. Profesorii însă sunt instruiți despre violența asupra copiilor și consideră că ar fi mai bine să nu-i atingă.
- Acolo unde se desfășoară activități cu copiii, ei aduc informații acasă de la școală, din bibliotecă, astfel părinții sunt informați despre prevenirea violenței prin intermediul copiilor lor.

RECOMANDĂRI

- Să fie revăzută tematica orelor de dirigenție și educație civică pentru a introduce în curriculum mai multe ore la acest subiect, care să ofere informații despre toate tipurile de abuz și să se folosească metode interactive de predare, pentru a crește interesul copiilor față de aceste activități.
- Să fie informați adulții și copiii despre abuz și violență prin diferite metode: campanii, sedințe informative cu părinții, cercuri de informare cu implicarea Consiliului Elevilor și Profesorilor, dezbateri la care să participe reprezentanții autorităților locale, părinții și copiii.

III.

SERVICII DE CONSILIERE ȘI SUPORT PENTRU COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ

Servicii de consiliere și suport

- Majoritatea copiilor nu știu unde se pot adresa și care este modalitatea de a cere ajutor în caz că sunt într-o situație de abuz sau violență
- Toți profesioniștii din localitățile implicate în proiect au fost instruiți în domeniul prevenirii abuzului. Unii dintre ei folosesc metode noi de lucru, obținute în urma instruirii, ceea ce îi face pe unii copii să aibă încredere în ei. Faptul că în unele localități polițistul vine la școală, discută cu elevii, i-a făcut pe copii să capete mai multă încredere în acest serviciu. În același timp, în unele localități copii în continuare nu au încredere în profesioniști.
- În sate nu există centre care ar presta servicii de consiliere pentru copii victime ale violenței. În oraș există doar servicii de informare.
- Unii dintre profesioniștii instruiți nu utilizează cunoștințele obținute la instruire și uneori aplică violența asupra copiilor și le dau sfaturi părinților să-i „educă” și ei „cum se cuvine”. Sunt cazuri când profesorii readresează cazurile de abuz altor profesioniști, însă aceștia nu le rezolvă pentru a nu avea mai multe bătăi de cap.

Căi de depunere a plângerilor, accesibile pentru toți copiii în situații de abuz și violență

- Până în prezent nu au avut loc mari schimbări, copiilor continuă să le fie teamă că dacă vor depune plângeri că au fost supuși violenței, nu vor fi luați în serios sau profesioniștii la care s-au adresat le vor spune că nu este atât de grav cazul. Unii copii sunt convinși că profesioniștii la care se vor adresa vor păstra cazul în secret, dar nu-l vor soluționa.
- În unele școli au fost introduse anumite schimbări pentru a asigura protecția copiilor: au fost instalate camere de luat vederi, au fost angajați psihologi, introduse boxe pentru plângeri („poșta școlară”). Sunt însă cazuri când boxele au fost introduse la sfârșitul anului de învățământ, însă au dispărut la începutul noului an școlar. La fel, în unele comunități, la primărie, a fost introdusă boxa pentru plângeri în caz de abuz și violență. În școlile în care nu sunt boxe pentru plângeri, elevii se adresează la diriginte. Unii dintre ei chiar au reușit să creeze un mediu de încredere, i-au ajutat să rezolve cazurile și copiii se simt liberi să se adreseze la ei în caz de necesitate. Totuși, sunt cazuri (bătăi, conflicte) despre care profesorii nu sunt la curent pentru că nu se află în locurile unde acestea se petrec.

RECOMANDĂRI

- Să existe diferite căi de depunere a plângerilor, inclusiv să fie create pagini web prietenoase pentru copii, unde cei care navighează pe internet ar putea să afle despre serviciile din localitatea lor, datele de contact, să poată depune o sesizare/ plângere anonim sau nu. În ultimul caz ar trebui să existe un sistem securizat, pentru a păstra datele copilului în confidențialitate, iar plângerile să ajungă la serviciile specializate.
- Să fie introdus un serviciu de pază la intrarea în școală care ar crea condiții mai bune de securitate a copiilor.

Constatările membrilor GLDC din raionul Orhei

I.

COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ FIZICĂ ȘI EMOȚIONALĂ

Locurile unde au loc cele mai frecvente și grave cazuri de abuz față de copii

- Locurile în care se produc cele mai frecvente și grave forme de abuz față de copii au rămas neschimbate în comparație cu anul trecut.
 - În cadrul școlii acestea sunt: sălile de clasă, holurile, WC-ul de afară, terenul sportiv, vestiarele, spatele școlii, subsolurile școlii.
 - În comunitate acestea sunt: lângă alimentara din preajma școlii, parcul de lângă școală, comisariatele de poliție, familia, strada, locurile publice și nesupravegheate, pădurea.
- Deși există reguli cu privire la interogarea minorilor, acestea nu de fiecare dată sunt aplicate în sectoarele de poliție. Minorii care nimeresc în aceste instituții sunt maltratați, discriminați și în cazuri mai complicate chiar bătuți. Sunt exemple când copiii au fost luați dimineața devreme, ținuti în comisariat în jur de 8 ore, forțați să ia vina asupra lor, iar la eliberare amenințați să nu spună nimănui, iar în caz contrar ar putea să-și înrăutățească situația.
- În unele școli s-au introdus camere de supraveghere, însă oricum sunt unghere sau colțuri dosite care nu intră în cadru. Aceste locuri sunt periculoase pentru că rămân în afara controlului profesorilor și personalului școlii.
- În comparație cu anul precedent, când în majoritatea școlilor elevii făceau de serviciu la recreație sau la intrarea în școală, acum profesorii patrulează holurile școlii, menținând situația sub control.

Violența față de copii în școală

- În general, profesorii utilizează violența fizică față de elevi mai rar. De exemplu, printre metodele de „educație” nu se mai includ pedepse ce țin de curățenia în clase, iar pedepsele pentru întârzieri sunt aplicate din ce în ce mai rar. Aceste schimbări au fost observate mai ales la profesori tineri și se observă mai greu la profesorii în vârstă.
- În continuare sunt observate comportamente violente fizice și emoționale din partea personalului tehnic din școală, în special pe timp de ploaie, când copiii murdăresc podeaua de glod (aruncare cu mătura, înjurături, numiri cu cuvinte înjositoare, de exemplu „bou, capră”). Situații asemănătoare apar și în cazul unor copii cu dizabilități, care se întâmplă să fie aduși în școală cu bicicleta care avea roțile murdare.
- Adesea copiii sunt expuși violenței emoționale dacă menționează că profesorul încalcă drepturile copilului: „ești prea deștept”, „nu ai educație în tine”, „nu te pune în poară cu profesorii”, „nu ți se pare că știi prea multe?” etc. Profesorii continuă să facă apel la obligațiile elevilor pentru a-i disciplina („da, drepturi, dar unde-s obligațiile?”).
- Uneori profesorii numesc elevii în diferite feluri, ceea ce îi provoacă să folosească între ei porecle, nu prenume.
- Copiii din clasele mici sunt mai afectați de violență. Ei continuă să fie tachinați și numiți cu cuvinte urâte de către elevii din clasele mari. Ei nu răspund înapoi, ci merg acasă și plâng; se obișnuiesc cu asemenea tratamente, iar când cresc mari – devin indiferenți și ignoră la rândul lor drepturile altora.
- Cu toate că la începutul anului școlar se observă mai puține conflicte, se vorbește mai mult despre violență și se fac mai multe ore informative despre drepturile copilului, unii elevi sunt sceptici că se va schimba ceva vreodată și constată că nu s-a schimbat de fapt nimic.
- Violența emoțională este mai greu de raportat, consecințele ei nu se văd imediat, de aceea nu i se atrage la fel de multă atenție, mai mult se discută despre violența fizică.

Violența în relațiile dintre copii

- În comparație cu anul trecut, violența fizică și emoțională între copii este la fel de des utilizată. Elevii soluționează conflictele cu ajutorul violenței fizice și emoționale, de la jigniri, tachinări, porecle, înjurături și până la bătăi.
- În unele instituții numărul de elevi a scăzut considerabil, din această cauză și numărul de conflicte a scăzut în aceste școli.
- Deseori conflictele dintre elevi încep în școală, dar se rezolvă pe cale violentă în afara ei. Conflictele mici între doi copii uneori se transformă în adevărate răfuieli de grup, despre care află toată școală, și elevii se adună în grupuri mai mari pentru „a apăra” persoana în conflict. La „rezolvarea” lor participă elevii începând cu clasa a 7-a – a 8-a, uneori și adulți. De cele mai multe ori aceste incidente se dezleagă în apropierea școlii, uneori chiar în timpul lecțiilor, la discotecă, iar profesorii și părinții nu sunt la curent sau află prea târziu, după ce incidentul a avut loc. Dacă unul dintre copiii implicați nu se prezintă la locul de „clarificare” sau apelează la ajutorul adulților, este considerat laș, fricos și este amenințat cu răfuieli și mai grave, care se pot răsfrânge inclusiv asupra familiei. Pentru unii copii este o mândrie dacă participă la astfel de evenimente. Conflictele majore, care implică grupuri mari de copii, au loc de 1-2 ori pe an, iar altele mai mici – de câteva ori pe lună.

Violența față de copii în afara școlii

- În unele localități s-au petrecut seminare de instruire pentru părinți. În rezultat, am observat că pedepsele pentru educarea copiilor nu mai sunt atât de aspre (de exemplu, sunt muștrați, li se interzice să meargă la plimbare sau să folosească telefonul mobil, calculatorul etc.). Totuși, din discuțiile cu colegii, se constată că în familiile social-vulnerabile nu se observă schimbări mari.
- În afara școlii oamenii sunt indiferenți față de situații de violență împotriva copiilor, inclusiv dacă se întâmplă să fie martori la asemenea situații. În comunitate mai mult se întâlnește violența verbală, iar la magazin, în cluburi sau în alte locuri publice copiii sunt neglijați, pot să fie insultați etc.

RECOMANDĂRI

Pentru a face mai sigure locurile în care se află copiii

- Să fie create grupuri de persoane specializate în monitorizarea cazurilor de violență, care să le observe și să le raporteze autorităților responsabile. În general, este bine ca tot personalul școlii și toți membrii comunității să fie instruiți cum să observe și să raporteze cazurile de abuz.

Pentru a diminua cazurile când adulții aplică violența împotriva copiilor

- Să se desfășoare sistematic programe de instruire și informare la subiect, pentru a forma profesorilor deprinderi de prevenire a violenței.
- Ministerul Educației să facă cât mai multe cercetări în școli, cu scopul de a îmbunătăți situația în privința violenței din partea profesorilor față de elevi.
- Să se petreacă sistematic adunări de instruire pentru părinți, în care să fie abordate diferite teme, să le fie distribuite pliante, chestionare pentru a afla propunerile lor, ca să-i ajute să învețe cum să comunice non-violent cu copiii la diferite vârste. Felul în care se petrec ședințele cu părinții trebuie schimbat, pentru că modul actual de desfășurare, când se vorbește numai despre note și părinții sunt muștrați pentru unele comportamente ale copiilor, îi face să le fie rușine și să nu vină la adunări.
- Să fie monitorizate mai îndeaproape familiile în care se aplică violența față de copii și să se ia măsuri aspre în aceste situații.
- Să fie instruiți profesorii cum să acorde ajutor copiilor care au conflicte.

Pentru a diminua violența în relațiile dintre copii

- De la cele mai mici vârste, copiii să fie informați despre violență și educați în mod nonviolent, să știe cum să evite provocările și să soluționeze conflictele pe cale pașnică.
- Să se organizeze cât mai multe ore în școală, în care copiii să învețe cum să se comporte fără violență între ei, să soluționeze conflictele fără violență, inclusiv cu frații sau surorile.
- Să fie monitorizate cu atenție conflictele dintre elevi de către profesori, diriginți, cu implicarea psihologului școlii.
- Să existe persoane responsabile de monitorizarea a ceea ce se petrece pe teritoriul școlii, în cluburi, la discotecă, pentru a preveni incidentele și conflictele dintre copii.

II.

ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE ȘI INFORMARE A POPULAȚIEI PRIVIND VIOLENȚA FAȚĂ DE COPII

- Situația în școală privind accesul la informații calitative în domeniul prevenirii violenței rămâne aceeași. Pentru clasele gimnaziale și cele liceale sunt câteva ore la acest subiect în programul școlar al lecțiilor de dirigenție, educație civică, protecția civilă, dar ele sunt insuficiente. În plus, mulți profesori le consideră neimportante și le înlocuiesc cu alte teme. În clasele primare lecțiile despre prevenirea violenței sunt superficiale, copiii nu înțeleg cum să se protejeze, de regulă profesorii vorbesc succint la această temă, abordând mai des violența fizică.
- În unele școli au fost repartizate materiale noi pentru copiii de diferite vârste și cei care doresc pot să le citească la bibliotecă. Din păcate, nu peste tot copiii sunt informați despre aceste materiale și locul unde le pot găsi, și ele stau pe o masă și se prăfuiesc.
- Există câteva materiale informative despre prevenirea abuzului afișate pe panouri în instituțiile de învățământ, la primărie, în centrele medicale, dar ele nu sunt accesibile pentru toți. Unele sunt neclare, altele stau acolo de mai mulți ani și nu mai sunt interesante, altele nu se referă direct la temă și nu sunt pe înțelesul tuturor. Impactul posterelor nu este de fiecare dată unul mare, trecătorii le observă, le citesc doar o perioadă scurtă de timp după ce ele au fost afișate, iar apoi nimeni nu le mai atrage atenția.
- În afara școlii nu sunt multe informații, activități unde se vorbește despre prevenirea violenței. Materialele informative care se întâlnesc în localități nu sunt adresate părinților sau diferitor categorii de profesioniști.

RECOMANDĂRI

- Să fie mai multe informații despre dreptul de a fi protejat împotriva abuzului și violenței pe înțelesul tuturor. Totodată, este nevoie de combinat diverse metode de informare, iar pe lângă materialele informative scrise sunt necesare multe instruirii, este binevenită și desfășurarea unor campanii audio-vizuale. De exemplu, spectacolul pentru adulți *Casa M* a avut un impact mai mare asupra prevenirii violenței.
- Pentru prevenirea violenței în relațiile dintre copii, ar funcționa afișarea în diferite locuri (școală, parc, cluburi, discoteci etc.) a unor postere amuzante și provocatoare, care ar transmite un mesaj pozitiv legat de comportamentul non-violent între copii și luarea în derâdere a copiilor/ adulților care aplică violența sau încalcă drepturile copilului.
- În cadrul școlii ar trebui organizate mai multe lecții, inclusiv despre persoanele la care copiii se pot adresa fără frică în caz de abuz.
- Autoritățile ar trebui să organizeze întâlniri cu părinții și profesioniștii, în cadrul cărora să se vorbească despre prevenirea violenței.

III.

SERVICII DE CONSILIERE ȘI SUPORT PENTRU COPIII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ

Servicii de consiliere și suport

- În special în sate nu există centre de prevenire a abuzului față de copii, unde ar fi specialiști instruiți să acorde ajutor copiilor în asemenea situații.
- Există unele persoane și servicii la care copiii se pot adresa în caz că sunt victime ale violenței, însă majoritatea copiilor nu sunt informați unde se află și cum le pot accesa. Altor le este rușine să apeleze după ajutor din frica să fie învinuiți sau specialistul să fie de partea adultului care l-a abuzat („de ce te jelui, singur ești vinovat”, „ce, nu te poți clarifica singur?”).
- Uneori adulții care ar trebui să ajute copiii amână examinarea problemelor lor, fie din cauza lipsei de timp, fie pentru că nu sunt suficient informați (trimit copiii de la un cabinet la altul, de la un specialist la altul).
- Există școli unde nu sunt psihologi. Însă, chiar și acolo unde ei există, mulți copiii nu se adresează din cauza unor stereotipuri (în confundă cu psihiatrul) sau pentru că nu sunt informați despre rolul și funcțiile psihologului („eu nu sunt bolnav psihic ca să merg la psiholog”).
- De asemenea, există bariere de comunicare între copii și polițist, care adesea inspiră frică în rândurile copiilor.

Căi de depunere a plângerilor, accesibile pentru toți copiii în situații de abuz și violență

- În prezent în școli există următoarele căi prin care copiii în situații de violență pot depune plângeri: psihologul școlar, directorul, directorul adjunct, asistentul social comunitar, boxa școlară pentru adresări ale elevilor, membrii GLDC. Totuși, se constată că mulți copii nu știu unde să se adreseze, iar altora, chiar dacă știu, le este frică sau rușine.
- Cu toate că în unele școli a fost introdusă boxa pentru plângeri, copiii nu apelează la ea, fiindcă nu au încredere în această metodă. Chiar dacă cineva depune o plângere, boxa este deschisă foarte rar, uneori o dată pe lună, timp în care plângerea devine neactuală. Unii elevi nici nu cunosc că în școala lor există boxa de depunere a plângerilor. Elevii nu sunt informați despre ce se întâmplă cu plângerile depuse.
- În urma plângerilor depuse de copii, cel mai des se intervine în cazurile grave, când copilul este afectat grav, ajunge la spital. Cazurile „ușoare” (de obicei cele ce țin de violența emoțională) adesea sunt trecute cu vederea („ei, mare treabă”). Chiar dacă unii elevi se adresează la profesori, aceștia sunt indiferenți sau lasă soluționarea cazului pe seama poliției, care la rândul lor de asemenea este indiferentă față de cererile copiilor. Sunt cazuri în care plângerile copiilor pur și simplu dispar fără urmă.

- Adulții nu iau în serios și neglijează plângerile legate de abuzul emoțional asupra copiilor, motiv pentru care copiii încearcă singuri să soluționeze aceste cazuri, deseori prin violență. Unii adulți sunt prea indiferenți la adresările copiilor.
- Unii adulți încearcă să ascundă cazurile de violență înregistrate, pentru a nu strica reputația școlii sau a localității și îi descurajează pe copii să apeleze la adulții care i-ar putea ajuta. Unele cazuri grave sunt rezolvate atunci când despre ele află Direcția Raională Învățământ.
- Sunt schimbări în ce privește atitudinea elevilor față de membrii GLDC. Tot mai des alți elevi le povestesc situațiile de încălcare a drepturilor cu care se confruntă în speranța că aceștia vor interveni cumva, le vor da un sfat unde să se adreseze („voi sunteți din proiect, știți mai multe”).

RECOMANDĂRI

Privind îmbunătățirea accesului copiilor aflați în situații de violență la servicii de consiliere și suport

- Să fie create servicii de informare și consiliere a copiilor victime ale abuzului, care să fie accesibile pentru toți copiii.
- Toate persoanele angajate în sistemul educațional să susțină elevii și să fie instruite în domeniul prevenirii violenței.
- Să fie informați toți copiii despre locul aflării și funcția persoanelor adulte responsabile de prevenirea violenței și care oferă susținere copiilor în situații de violență.
- Să fie susținute inițiativele copiilor și tinerilor, ale grupurilor de voluntari care pot organiza activități de sensibilizare și prevenire a violenței, inclusiv de către autoritățile locale.

Privind îmbunătățirea accesului copiilor aflați în situații de violență la căile de depunere a plângerilor

- Să fie instalate boxe pentru plângeri în toate școlile, iar elevilor să li se explice modalitățile de depunere a plângerilor, să fie informați despre toate locurile/ persoanele unde se pot adresa pentru a cere ajutor în școală și în afara ei, să existe o claritate pentru copii.
- Să existe un sistem de înregistrare a plângerilor depuse de copii, care să respecte confidențialitatea persoanei care a depus plângerea.
- Să fie examinate toate plângerile depuse, să fie luate în considerare și cele mai „neînsemnate” cazuri, inclusiv cele de abuz emoțional. Să fie monitorizat procesul de extragere și studiere a plângerilor copiilor de mai mulți specialiști.
- Să fie instruiți sistematic toți profesioniștii din localitate, pentru a identifica, raporta și rezolva cazurile de violență fizică și emoțională.

Studiul copiilor privind cunoașterea și respectarea drepturilor copilului

I.

INTRODUCERE

Obiectivele studiului

Prin acest studiu, membrii GLDC s-au condus de următoarele obiective:

- Să determine gradul de informare a copiilor despre drepturile lor și Convenția ONU privind Drepturile Copilului
- Să identifice sursele de informare privind drepturile copilului utilizate de copii până în prezent și cele preferate pe viitor
- Să evalueze gradul de respectare a drepturilor copilului
- Să determine nivelul de cunoaștere a instituțiilor la care copiii se pot adresa în cazul încălcării drepturilor lor
- Să colecteze propunerile copiilor privind acțiunile ce pot fi făcute pentru ca drepturile copilului să fie respectate.

Chestionarul folosit în cadrul acestui studiu a fost elaborat și aplicat de către membrii altui grup de monitorizare a drepturilor copilului în anul 2009.

Procesul de colectare a datelor

Studiul a fost realizat cu participarea a 54 de membri ai Grupurilor de Lucru pentru Drepturile Copilului (GLDC) din raioanele Leova și Orhei. În acest scop, pe parcursul lunii mai 2013, membrii GLDC au distribuit chestionare în rândurile colegilor și altor elevi din clasele gimnaziale în instituțiile în care își fac studiile, încurajându-i să răspundă sincer la întrebările din chestionar.

În procesul de aplicare a chestionarului privind cunoașterea și respectarea drepturilor copilului, membrilor GLDC cel mai dificil le-a fost în clasele a 8-a, a 9-a, unde mulți elevi refuzau să-l completeze sau copiau unii de la alții. Analizând cauzele posibile ale acestui comportament, membrii GLDC au exprimat părerea că elevii nu sunt obișnuiți să participe la sondaje, să fie consultați, întrebați, nu sunt suficient de informați despre scopurile și necesitatea unor asemenea cercetări. Această concluzie poate fi confirmată și prin observațiile membrilor GLDC, care menționează că cel mai greu elevilor le-a fost să răspundă la întrebările deschise, acolo unde li se cerea să-și exprime opinia, să dea o apreciere, să spună ce gândesc. Fiind obișnuiți cu notarea, elevii se temeau că vor da răspunsuri „greșite”, că profesorii vor citi ceea ce au scris în chestionare și le vor scădea notele, exprimau neîncredere că acest fel de studii îi poate ajuta pe ei și pe colegi. Totodată, drepturile copilului este un domeniu în care copiii nu au prea multe cunoștințe. De asemenea, mulți respondenți asociau acest chestionar cu un test de verificare a cunoștințelor la educația civică, de aceea erau stresați să nu greșească, aveau tendința să copieze de la colegi („se purtau ca la examen”).

O altă dificultate în completarea chestionarelor a fost legată de prezența sau absența în clasă a profesorului. Unii membri ai GLDC au observat că prezența unui profesor de încredere îi ajută să organizeze mai bine procesul, să facă liniște printre colegi, pe când alții au menționat că adesea elevii se simt forțați sau urmăriți de profesori, de aceea unii se revoltă împotriva situației create, iar alții nu oferă răspunsuri sincere.

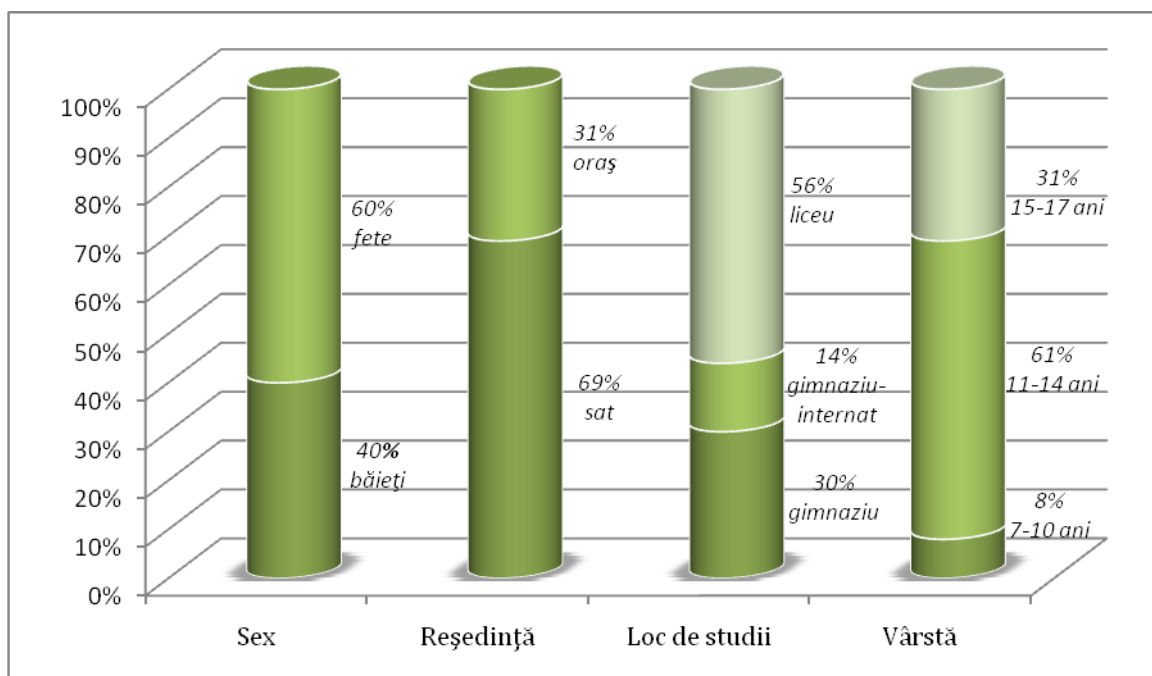
În urma discuțiilor, membrii GLDC au formulat câteva **lecții învățate** și **sugestii pentru a îmbunătăți procesul de administrare a chestionarelor**:

- să fie explicat mai bine scopul chestionarului;
- să fie aplicat la ultima lecție, atunci când elevii au posibilitatea să plece dacă nu doresc să-l completeze, ca să nu se simtă obligați, forțați să stea în clasă;
- prezența sau absența unor profesori, atitudinea și comportamentul lor față de elevi influențează încrederea respondenților în confidențialitate și procesul de completare. În legătură cu aceasta, membrii GLDC recomandă să fie prezent în clasă doar acel profesor în care copiii au încredere, care este capabil să asigure un climat favorabil, pentru a le da posibilitatea să fie sinceri, altfel, în prezența unor profesori mai severi, există riscul copiii să nu fie sinceri;
- chestionarul este o metodă care îi sperie pe copii, fiindcă li se asociază cu un test, o probă de evaluare, de aceea ei se tem că vor scrie ceva greșit și sunt tentați să copie. Pentru a evita această asociere, este bine să fie organizată chestionarea în formă de joc sau să fie schimbat designul chestionarului, încât acesta să fie mai prietenos pentru copii;
- să fie desfășurate mai des sondaje de opinie, chestionare, elaborate cu participarea elevilor, pentru ca ei să se obișnuiască și să nu le fie frică să participe.

Informații generale despre respondenți

Chestionarul a fost completat de **827 copii**, cu vârsta cuprinsă între 7 și 17 ani. Dintre aceștia, 60% sunt fete și 40% băieți, 69% provin din sate și 31% din orașe, 30% își fac studiile în gimnazii, 14% în gimnazii-internat și 56% în licee.

Participanții la sondajul privind cunoașterea și respectarea drepturilor copilului

Prelucrarea statistică a datelor conținute în chestionare a fost efectuată de echipa CIDDC, utilizând programul SPSS.

Rezultatele obținute nu sunt reprezentative pentru toți copiii din Republica Moldova.

1.

GRADUL DE INFORMARE A COPIILOR DESPRE DREPTURILE LOR ȘI CONVENȚIA ONU PRIVIND DREPTURILE COPILULUI

Cunoașterea drepturilor copilului

Printre drepturile copiilor, **dreptul la educație** a fost menționat cel mai des (69,5%). Adolescenții au numit acest drept cu o frecvență mai mare comparativ cu elevii de 7-10 ani (în medie 70% față de 8,7%).

Copiii din oraș au menționat **dreptul la familie** mai des decât cei de la sat (58,7% și 46,1% respectiv), ca și copiii de 11-17 ani (circa 50%), comparativ cu cei de vârstă mică 7-10 ani (17,4%).

În jur de 22% din copii au menționat printre drepturile copilului **dreptul la libertatea de expresie, gândire, conștiință și religie**, respondenții de 15-17 ani numind această idee mai frecvent decât cei de 11-14 și 7-10 ani. Pentru desemnarea acestui drept copiii au utilizat expresii precum: *dreptul de a-și exprima părerea/ dorința, dreptul la întrebări, dreptul să ne alegem instituția în care dorim să învățăm, dreptul la exprimare proprie, dreptul la creații, dreptul la cuvânt liber* etc.

Din analiza datelor se observă că circa 12,2% dintre respondenți **confundă drepturile cu normele de conduită**, regulile de securitate, muncile în gospodărie și obligațiile pe care trebuie să le respecte în școală, acasă și în comunitate: *să îndeplinesc indicațiile profesorului, să nu ne batem/ certăm cu elevii și profesorii, să mergă la școală/ să vină la lecții, să fim pe primul loc la învățătură, să nu mâncăm rășărită pe teritoriul școlii, să fim cinstiți, să nu furăm, să nu se joace cu focul, să nu se ducă singuri la iaz, să ascult părinții/ pe cei mai bătrâni/ profesorii, să nu răspundă înapoi, să fim cuminți, să-i respectăm pe cei mai mari, să salute oamenii, să nu aruncăm gunoaie pe jos*. O parte din aceste „drepturi” se conțin în agenda elevului: să aleagă tipul instituției de învățământ în funcție de capacități și aptitudini, să fie menționați pentru rezultate deosebite la învățătură și purtare exemplară, să prezinte instituția de învățământ la concursuri, olimpiade, să aleagă și să fie aleși în componența unor organe administrative și consultative ale instituției de învățământ etc.

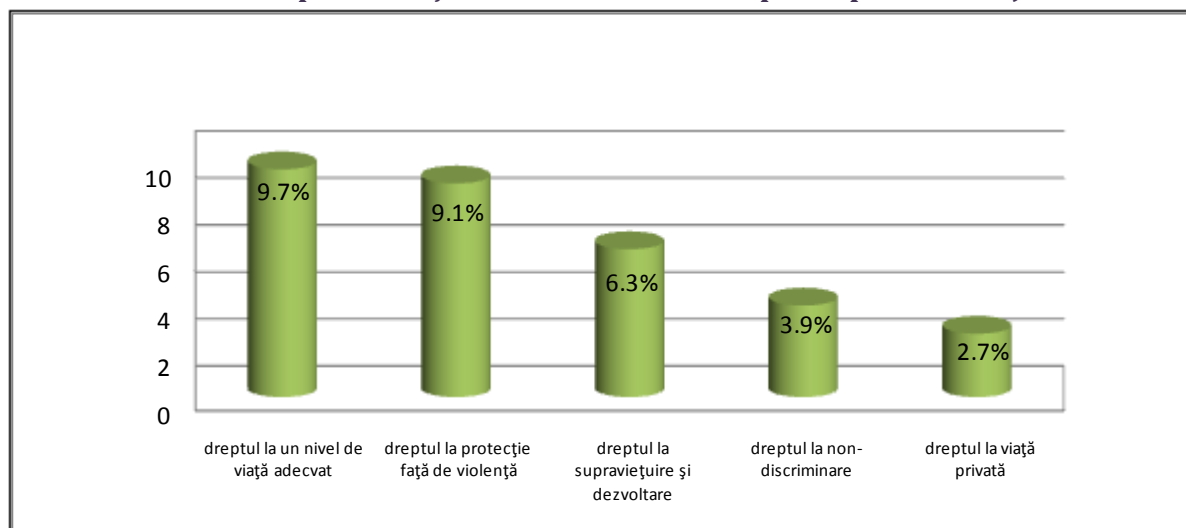
Circa 7% dintre copii consideră că au dreptul „la muncă”. Copiii de la sate menționează munca în calitate de drept mai des decât cei de la oraș - 9,8% și respectiv 1,2%.

● ● ●
Fiind rugați să numească 5 drepturi ale copilului, cel mai des, copiii au menționat:

- ✓ dreptul la educație (69,5%)
 - ✓ dreptul la timp liber, recreare și activități culturale, inclusiv dreptul la joacă (63,2%)
 - ✓ dreptul la viață (51,1%)
 - ✓ dreptul la o familie (49,8%)
 - ✓ dreptul la opinie/ alegere și participare (50%)
 - ✓ dreptul la asistență medicală (22,7%)
 - ✓ dreptul la nume și cetățenie (14,5%)
 - ✓ dreptul la libertatea de asociere/prieteni (12,7%)
- ● ●

Dreptul la un nivel de viață adecvat a fost numit de 9,7% dintre respondenți, cei mai mulți dintre ei având vârsta de 11-14 ani. În viziunea copiilor, acest drept este perceput ca nevoia de a fi asigurați cu îmbrăcăminte, casă și alte bunuri: *dreptul la jucării și cărți, dreptul la acoperiș deasupra capului, dreptul să mănânce bine și cât dorește, dreptul de a fi îngrijit, dreptul la camera proprie, dreptul la o viață mai bună, dreptul la bicicletă, calculator, televizor etc.*

Alte drepturi menționate de elevii care au participat la sondaj

Dreptul la protecție față de orice formă de violență a fost menționat de 9,1% din respondenți. Copiii din mediul urban au numit acest drept de două ori mai frecvent comparativ cu cei din mediul rural, iar adolescenții au făcut referință la el de trei ori mai des decât copiii mai mici. Cel mai frecvent copiii au utilizat următoarele formulări: *să nu fim bătuți/ loviți, să nu fim maltratați, să nu se bată joc de nici un copil, să nu aplice violența, să ne protejeze față de abuz și neglijare.*

6,3% dintre respondenți au indicat **dreptul la supraviețuire și dezvoltare**. Copiii de 11-14 ani au făcut referință la acest drept mai des decât ceilalți: *dreptul la mâncare/ hrană/ masă, dreptul să doarmă, dreptul la supraviețuire, dreptul să trăiască/ dreptul la viață, dreptul la dezvoltare, dreptul la îngrijire igienică, dreptul la adăpost, dreptul la o alimentație corectă, să nu fumezi și să nu bei alcool.*

Dreptul la non-discriminare a fost evidențiat în 3,9% din răspunsuri. Copiii din mediul rural au menționat acest drept proporție de aproape trei ori mai mare decât cei de la oraș.

2,7% dintre copii au numit **dreptul la protejarea vieții private**: *dreptul la camera personală, la intimitate, la lucruri personale*. Tinerii au făcut referință la acest drept mai frecvent decât ceilalți respondenți, iar copiii de vârstă școlară mică nu l-au numit deloc.

Mai puțin de 2% dintre copii au menționat dreptul la acces la informarea corespunzătoare, la păstrarea identității, la securitatea socială, la protecție față de exploatarea economică, interesele superioare ale copilului.

Unii respondenți numesc anumite nevoi de bază, cum sunt: *dreptul la dragoste (1,9%), dreptul la stimă (1,6%), dreptul la ajutor (0,7%), dreptul la fericire/ bucurie (0,7%).*

Deși dreptul la vot aparține persoanelor mai mari de 18 ani, el a fost numit de 0,8% dintre respondenți.

Copiii de 7-10 ani au numit de 2 ori mai puține drepturi decât ceilalți.

Cunoașterea documentelor în care sunt înscrise drepturile copilului (CDC)

Mai puțin de jumătate dintre copii (45,2%) au menționat **Convenția ONU privind Drepturile Copilului** ca fiind documentul în care sunt înscrise drepturile copilului. Elevii claselor gimnaziale au făcut referință la CDC în medie de două ori mai des decât cei de 7-10 ani, iar respondenții de la sat au menționat Convenția mai frecvent decât copiii din oraș.

Totodată, 16,2% din copii nu au numit nici un document care se referă la drepturile copilului. Copiii de 7-10 ani (40,0%) au notat într-o proporție mai mare că nu cunosc nici un document referitor la drepturile copilului comparativ cu cei de 11-14 ani (14,0%) sau 15-17 ani (17,3%).

Doar 6,6% din copii numesc alte acte legislative referitoare la drepturi, printre care Constituția Republicii Moldova, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. În același timp, circa 30% dintre respondenți numesc alte surse în care sunt menționate drepturile copilului, cum sunt agenda elevului (12,8%), cărți (6,9%), manualul de educație civică (5,1%), ziare, reviste, broșuri (4,5%).

Fiecare al zecelea copil a indicat un răspuns incorect sau foarte general (cartea roșie, arhiva copilului, acte de identitate, articole, legi etc.).

2.

SURSELE DE INFORMARE ACTUALE ȘI DORITE PRIVIND DREPTURILE COPILULUI

Sursele de informare actuale

Majoritatea respondenților au aflat despre drepturile copilului de la **profesori** (89,2%) și de la **părinți** (68,4%). Mai mulți copii de la oraș au menționat că au auzit despre drepturile copilului de la părinți (75,6% față de 65,3% respectiv), pe când copiii din sat au menționat mai des prietenii în acest context (29,9% față de 20,1%).

Elevii din ciclul gimnazial au aflat despre drepturi de la profesori într-o măsură mai mare decât copiii din clasele primare (circa 90,0% față de 26,2%).

Mai mult de jumătate din numărul total al respondenților (56,3%) au evidențiat ca sursă de informare despre drepturile copilului **mass-media** (ziare, reviste, televizor, radio, internet), circa o pătrime – **prietenii** (26,8%) și tot atâția (26,6%) – diverse **cărți** și broșuri.

Broșurile, cărțile figurează mai des ca surse de informare despre drepturile copilului printre copiii care locuiesc în oraș (33,1% vs. 23,8%), pe când copiii de la sate mai des apelează la **ziare** și **reviste** (26,4% vs. 22,4%). Elevii mici amintesc aceste surse de la 2 până la 5 ori mai rar comparativ cu cei din ciclul gimnazial.

Internetul este sursa de informare despre drepturile copilului la care adolescenții apelează mai mult decât copiii de alte vârste (35,7% la vârsta de 15-17 față de 28% la 11-14 și 18% la 7-10 ani). Nu există diferențe semnificative între folosirea Internetului pentru a se informa despre drepturile copilului între fete și băieți sau între copiii de la sat și cei de la oraș (mai puțin de 1%).

Sursele de informare dorite

Întrebați cum ar dori să fie informați despre drepturile copilului în viitor, mai mult de trei pătrimi dintre copii au numit **profesorii** (79,2%) și **părinții** (75,9%).

Totodată, cadrele didactice sunt sursa de informare la care ar dori să apeleze mai mult elevii de vârsta gimnazială (circa 90%), decât cei din clasele primare (20,8%). În general, copiii de vârsta 7-10 ani au indicat mai puține surse prin care ar dori să se informeze despre drepturile lor.

Fetele au menționat aproape de trei ori mai des decât băieții că ar dori să fie informate despre drepturile copilului de către părinți. La fel și în cazul profesorilor, tot fetele ar apela la ei într-o proporție de circa trei ori mai mare decât băieții. Aceeași situație este valabilă și pentru celelalte surse de informare despre drepturile copilului: internet, broșuri, prieteni, mass-media.

Circa o treime dintre copii au afirmat că și-ar dori să se informeze despre drepturile copilului din **Internet** (32,2%), de la **prieteni** (29,7%), din **mass-media** (26,7%) și din **broșuri**, cărți (23,0%). În afară de **grupuri de inițiativă ale copiilor** care activează în sfera drepturilor copilului, opinia fetelor și băieților diferă în ceea ce privește alte mijloace prin care ar dori să afle despre drepturile lor:

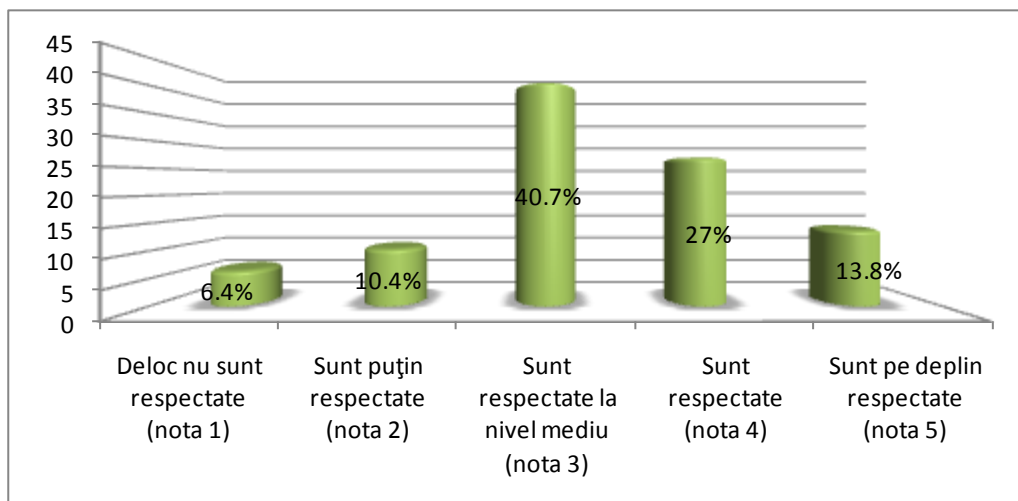
- fetele: **seminare și instruirii, specialiști în domeniu, organizații neguvernamentale;**
- băieții: **colegi, scrisori și documente, panouri informative;**

Mai mulți respondenții de la sat preferă să fie informați despre drepturile copilului de la prieteni și profesori, pe când cei de la oraș aleg mai des broșurile și cărțile sau seminarele și instruirile.

3. GRADUL DE RESPECTARE A DREPTURILOR COPILULUI

40,8% din respondenți au dat o **apreciere înaltă** (notele 4 și 5) respectării drepturilor copilului în localitatea lor. Totodată, 16,8% din copii au apreciat la un **nivel mic** (notele 1 și 2) gradul în care le sunt respectate drepturile. O mare parte din respondenți (40,7%) au dat o **notă medie** (nota 3) gradului în care sunt respectate drepturile copilului.

Măsura în care drepturile copilului sunt respectate

Fetele consideră că drepturile copilului nu se respectă deloc într-o măsură mai mare decât băieții. În schimb, mai mulți băieți decât fete consideră că drepturile lor sunt pe deplin respectate. Copiii din categoria de vârstă 11-17 ani (circa 40%) consideră că drepturile lor sunt respectate la nivel mediu într-o proporție mai mare decât cei de vârstă 7-10 ani (20%). În același timp, 35% dintre elevii din ciclul primar afirmă că drepturile lor sunt pe deplin respectate, față de elevii din ciclul gimnazial (circa 13%).

Cazurile în care respondenții nu au oferit un răspuns se înregistrează în rândurile băieților și al copiilor de 7-10 ani de două ori mai des decât printre fete și adolescenți.

Proporția celor care apreciază înalt respectarea drepturilor copilului este mai mare printre copiii de 7-10 ani, decât la cei de 15-17 ani (35% comparativ cu 14,1%).

Locuri în care drepturile copilului sunt încălcate

Cel mai des, drepturile copilului sunt încălcate în următoarele medii:

- stradă (64,2%)
- locurile publice (45,9%)
- școală (45,7%)
- grupul de prieteni (38,1%)
- acasă (35,6%)
- la locuri de joacă și petrecere a timpului liber (29,4%)

Aproape jumătate din respondenți au specificat că drepturile lor se încalcă **la școală**, instituția în care ei se află o mare parte a zilei împreună cu semenii și profesorii. Acest lucru se observă mai ales la copiii de 11-14 ani (49,6%), în comparație cu cei de 15-17 (38,8%) și 7-10 ani (11,1%).

Elevii din ciclul gimnazial au remarcat că cel mai des drepturile copilului se încalcă **în stradă** (circa 64%) și **în grupul de prieteni** (circa 40%), în comparație cu cei din ciclul primar (22,2% și 1,6% respectiv).

Mai mulți copii care locuiesc în oraș au menționat că drepturile li se încalcă la școală și în locurile de joacă și mai mulți copii din sate au spus că aceasta se întâmplă în grupul de prieteni.

Deși familia este considerată mediul protectiv și cel mai sigur pentru copii, o treime (35,6%) din respondenți au specificat că și **acasă** au loc frecvent încălcări ale drepturilor copilului.

Respondenții au menționat și **alte medii** în care au observat că drepturile copilului nu se respectă: la petreceri, pe internet, la iaz, în parcuri, la tabere de odihnă, la spital, la gară/aeroport, în locuri de detenție.

Cele mai des încălcate drepturi ale copilului

În opinia copiilor, cele mai încălcate drepturi ale lor sunt:

- dreptul la opinie (35,4%)
- dreptul la joc (31,8%)
- dreptul la timp liber, recreare și activități culturale (20,2%)
- dreptul la educație (18,9%)
- dreptul la protecție împotriva violenței (15,2%).
- dreptul la familie (13,9%)

Opinia copiilor este deseori neglijată, aceasta fiind cel mai vizibil pentru adolescenții de 15-17 ani (50,4%). În opinia fetelor, acest drept este încălcat mai des decât în opinia băieților.

Pentru copiii de 7-10 ani (24,6%) cel mai încălcat este **dreptul la joc**, la fel ca și pentru cei de 11-14 ani (37,5%). Copiii din mediul rural consideră că dreptul la joc este încălcat într-o proporție mai mare decât cei din mediul urban (34% și 27,7%).

Circa 20% dintre participanții la sondaj consideră că dreptul lor **la educație** este încălcat. Copiii din mediul rural consideră că aceasta se întâmplă într-o măsură mai mare, decât cei din mediul urban.

Încălcarea dreptului la **protecție față de orice formă de violență** a fost semnalată mai des de copiii din orașe decât de cei din sate (19,7% față de 13,5%). La fel, băieții au indicat că acest drept este încălcat mai des decât fetele (8,5% comparativ cu 6,6%).

Fetele și copiii din mediul urban au menționat mai frecvent că li se încalcă **dreptul la familie**, decât băieții și locuitorii satelor.

În rândurile adolescenților se poate observa o preocupare mai mare pentru **dreptul la libera exprimare** (*dreptul la libertate, de a fi liber*) și **dreptul la protejarea vieții private**, decât printre ceilalți copii. Băieții din mediul urban au menționat mai des decât cei din sat că dreptul la libertatea de expresie este încălcat (10,4% față de 3,9%).

Protecția împotriva nondiscriminării este un alt drept menționat mai des de grupurile de vârstă 15-17 și 11-14 ani. Respondenții din sate simt într-o proporție mai mare că acest drept nu se respectă decât cei din orașe (7,7% și 4,4%).

Circa 10% din copii nu au știut ce să răspundă la această întrebare.

4.

NIVELUL DE CUNOAȘTERE A INSTITUȚIILOR LA CARE COPIII SE POT ADRESA ÎN CAZUL ÎNCĂLCĂRII DREPTURILOR LOR

Circa jumătate din copii (52%) au menționat că în caz de încălcare a drepturilor lor se pot adresa la **cadrele didactice** din școală (*profesori, diriginți, director adjunct, director*) sau la **părinți și rude** (30,2%). Aproape o pătrime (26,8%) ar apela la **organele de drept** (*polițist de sector, judecătoreie*) și puțin mai mulți (31,1%) – la persoane ce reprezintă **autoritățile publice locale** (*primar, direcția pentru protecția copilului, asistentul social, Consiliul local*).

Printre alte persoane și instituții la care copiii s-ar adresa atunci când li se încalcă drepturile au fost menționate:

- psiholog (9,2%)
- organizații neguvernamentale, centre și servicii comunitare (6,8%)
- medic/ asistența medicală (5,3%)
- colegi, prieteni, persoane de încredere (5,2%)
- instituții naționale și internaționale: Ministerul Educației, Avocatul copilului, UNICEF, ONU, CEDO (5,2%)
- membrii GLDC sau ai Consiliului elevilor, boxa de plângeri din școală (4,5%)
- linia fierbinte (4,1%)

Circa 14,7% dintre copii nu au răspuns la această întrebare sau nu s-ar adresa la nici o persoană sau instituție în cazuri de încălcare a drepturilor lor, băieții fiind cei care au ignorat-o de aproape două ori mai des decât fetele.

Băieții au menționat în proporție mai mică decât fetele că s-ar adresa la părinți, la persoane din școală sau la asistența socială. În schimb, ei au indicat într-o măsură mai mare decât fetele că s-ar adresa la organele de drept, la fel ca și copiii din oraș. Un procent mai mare de copii de la sate se vor adresa persoanelor din școală, față de respondenții de la oraș (55,8% și 43,9%). La serviciile de asistență socială s-ar adresa mai mulți copii de la sat decât din oraș (19% față de 11,9%).

Printre copiii din sate, autoritățile publice locale sunt menționate mai des drept instituție la care pot apela atunci când li se încalcă un drept (17,4% și, respectiv, 7,9%).

Respondenții de la oraș s-ar adresa mai des la medic, decât cei de la sat (12,6% și 2,1%).

5.

ACȚIUNI PROPUSE PENTRU CA DREPTURILE COPILULUI SĂ FIE RESPECTATE

O parte din copii (circa 22%) consideră că pentru ca drepturile lor să fie respectate, ei trebuie **să-și îndeplinească obligațiile** sau singuri să-și respecte drepturile.

- *Copiii ar trebui să înțeleagă că au și responsabilități, nu numai drepturi*
- *Fiecare să înțeleagă că are drepturi, dar și obligații, iar ca să fie respectate drepturile este nevoie de a respecta obligațiile*
- *Orice copil trebuie să fie educat și să aibă 7 ani de acasă*
- *Să fie cuminte, răbdător, să asculte de persoanele mai mari*
- *Să ne purtăm frumos cu oamenii și cu persoanele apropiate, părinții, sora, fratele*

Circa 16% de copii cred că o soluție pentru ca drepturile copilului să fie respectate este **informarea copiilor, părinților, profesorilor și altor adulți** despre drepturile copilului și consecințele nerespectării lor:

- *Pentru îmbunătățirea situației actuale este necesar să fie informați despre drepturile copilului adulții și copiii, instruiți părinții copiilor*
- *Profesorii să fie instruiți corect*
- *De informat copiii și adulții prin cât mai multe căi: broșuri, cărți și spoturi*
- *Trebuie ca oamenii să fie informați despre consecințele nerespectării drepturilor*
- *Să se facă ore în care copii să fie informați despre drepturile lor*

Alte 16% consideră că **sancțiunile, amenzile**, privarea de libertate pentru încălcarea drepturilor copilului ar conduce la o mai bună respectare a drepturilor copilului. De asemenea, respondenții propun ca toate măsurile să fie reglementate prin legi aspre pentru a obliga adulții să respecte drepturile copiilor.

- *Să fie lege și cei care încalcă să fie trași la răspundere*
- *Să fie mai dure pedepsele pentru cei ce încalcă drepturile copilului*
- *Oamenii care încalcă drepturile copilului trebuie pedepsiți și atunci vor fi conștienți ce au făcut*
- *Toți care încalcă drepturile copilului să fie pedepsiți*

10,4% dintre respondenți au menționat și alți factori care ar putea contribui în mod direct la respectarea drepturilor copilului, printre aceștia fiind dezvoltarea unei **atitudini de toleranță** și

a **respectului față de opiniile celor din jur, nondiscriminarea**, acțiunile de caritate, asigurarea egalității în relații etc.

- *Noi trebuie să luptăm pentru egalitate și să nu mai existe discriminarea de vârstă*
- *Trebuie să fim mai buni, mai înțelegători*
- *Să vorbim respectuos cu cei care ne înconjoară*
- *Persoanele mature să fie mai amabile*
- *Trebuie ca cei din jur să fie mai indulgenți, toleranți și buni la suflet*
- *Trebuie să fim mai buni cu cei din jur și mai buni cu noi înșine*
- *Să ne respectăm și să fim mai prietenoși*
- *Să fim toți egali*

Alte soluții propuse de copii țin de **crearea diferitelor servicii** la nivel local sau adresarea la persoane, organizații și instituții specializate în protecția drepturilor copilului.

- *Să se deschidă mai multe centre, în care să se discute despre drepturi și respectarea lor*
- *Trebuie să ne adresăm la avocatul copilului sau ONG-uri*
- *De apelat la diriginte, polițist și asistentul social*
- *Să se formeze mai multe organizații care să ajute copiii*

Alte opinii ale copiilor se referă la importanța **acțiunilor de monitorizare** a felului în care se respectă drepturile copilului:

- *Pentru ca drepturile copiilor să fie respectate trebuie mai bine să fie monitorizate*
- *Trebuie de supravegheat unde și de către cine sunt încălcate drepturile copilului, apoi de întreprins măsuri*

1,7% dintre copii menționează **rolul părinților** ca deținători primari de obligații în respectarea drepturilor copilului.

- *Părinții să aibă grijă de copii*
- *Părinții să nu-și bată copiii, ci să le spună din cuvânt*
- *Părinții să fie mai interesați de copilul lor și să-i atragă mai multă atenție*
- *Ambii părinți să nu plece peste hotare*

A cincea parte din copii (20,2%) nu au răspuns la întrebarea „Ce trebuie de făcut pentru ca drepturile copilului să fie respectate”, majoritatea dintre ei având vârsta de 7-10 ani (40%).

Anexe.

Indicatorii de monitorizare a dreptului la protecție față de abuzuri și neglijare elaborați de membrii GLDC din raionale Leova și Orhei

GLDC raionul Leova

Nr.	INDICATORI Articolul 19. Dreptul la protecție față de abuzuri și neglijare	METODA DE COLECTARE A INFORMAȚIEI (cum adunăm informația)	SURSA DE COLECTARE A INFORMAȚIEI (de unde, de la cine adunăm informația)
1.	Existența activităților de informare / prevenire a abuzurilor și violenței (la discipline școlare sau în afara lor)	Observația, interviul cu copiii	Elevii, profesorii
2.	Informații calitative despre metodele de predare și relaționare / comunicare non-violente folosite în procesul educațional / în școală	Observația, discuția	Colegii de clasă, elevii din alte clase (ciclul primar, gimnazial, liceal)
3.	Numărul de copii care au beneficiat de instruire / informare în domeniul prevenirii violenței	Discuția / interviul	Directorul educativ
4.	Informații calitative despre gradul de satisfacție al părinților și copiilor privind orele / activitățile / materialele de informare privind prevenirea abuzului	Discuția, chestionarul cu copiii, interviul	Părinții / tutorele, colegii de clasă, elevii din alte clase
5.	Numărul de servicii / centre la care copiii se pot adresa în caz de abuzuri sau neglijare (inclusiv linia fierbinte) existente și noi apărute în școală, în comunitate sau în afara ei	Discuția / interviul	Primăria, școala, asistentul social
6.	Numărul de profesioniști care au fost instruiți în domeniul prevenirii, raportării, identificării și retrimiterii cazurilor de abuz	Discuția / interviul	Primăria, școala, asistentul social
7.	Numărul de copii victime ale abuzului care au primit ajutor medical, psihologic, juridic	Discuția / interviul	Primăria, școala, asistentul social
8.	Existența materialelor informative / educaționale despre tipurile de abuz, elaborate pentru toți deținătorii de obligații și pentru copii	Discuția / interviul	Colegii de clasă, elevii din alte clase, primăria, școala, asistentul social, biblioteca
9.	Informații calitative despre existența unor căi / canale în școală sau în comunitate, accesibile pentru toți copiii, de adresare / de depunere a plângerilor de către copii în cazurile de abuz și violență față de ei	Discuția / interviul, observația	Colegii de clasă, elevii din alte clase, directorul, directorul educativ, primăria, asistentul social, polițistul
10.	Numărul de plângeri depuse de către copii în cazuri de abuz și violență	Discuția / interviul, boxa școlii	Directorul, directorul educativ, primăria, asistentul social, polițistul
11.	Numărul de plângeri depuse de copii în cazuri de abuz care au fost examinate și soluționate	Discuția / interviul	Directorul, directorul educativ, primăria, asistentul social, polițistul
12.	Resurse financiare alocate de către Primărie pentru programe de prevenire a violenței față de copii și cum sunt repartizate	Interviul	Primăria
13.	Existența legilor și a altor documente la nivel local/ raional privind protecția copiilor față de abuz	Analiza documentelor	Profesorul de educație civică / istorie, biblioteca, Primăria, Internetul

GLDC raionul Orhei

Nr.	INDICATORI Articolul 19. Dreptul la protecție față de abuzuri și neglijare	METODA DE COLECTARE A INFORMAȚIEI (cum adunăm informația)	SURSA DE COLECTARE A INFORMAȚIEI (de unde, de la cine adunăm informația)
1.	Informații calitative despre prezența subiecților privind prevenirea violenței în programul școlar la nivel primar, gimnazial, liceal	Observația, discuția / chestionarul	Directorul educativ, elevii (ciclul primar, gimnazial, liceal)
2.	Informații calitative despre locurile unde au loc cele mai frecvente și grave forme de abuz față de copii în școală și în comunitate (cine aplică violența, față de cine, unde, când, ce fel de violență)	Observația, discuția	Colegii de clasă, elevii din alte clase (ciclul primar, gimnazial, liceal)
3.	Informații calitative despre utilizarea pedepselor fizice și emoționale pe care le folosesc părinții și profesorii în scopuri „educaționale” / de disciplinare	Observația, discuția	Colegii de clasă, elevii din alte clase (ciclul primar, gimnazial, liceal)
4.	Existența profesorilor care au fost instruiți să prevină, identifice, intervină, raporteze și să refere cazurile de abuz (numărul / proporția)	Discuția / interviul	Directorul, directorul educativ
5.	Informații calitative despre cum profesorii instruiți aplică cele învățate (previn, identifică, intervin, raportează și referă cazurile de abuz)	Observația, discuția	Colegii de clasă, elevii din alte clase (ciclul primar, gimnazial, liceal), directorul educativ
6.	Informații calitative despre utilizarea violenței fizice și emoționale pentru rezolvarea conflictelor în relațiile dintre copii	Observația, discuția	Colegii de clasă, elevii din alte clase (ciclul primar, gimnazial, liceal)
7.	Existența materialelor informative accesibile pentru copiii de toate vârstele, pentru părinți și profesioniști despre prevenirea abuzului fizic și emoțional	Discuția / interviul	Colegii de clasă, elevii din alte clase, primăria, școala, asistentul social, biblioteca
8.	Existența unor servicii de informare, consiliere a copiilor supuși diferitelor forme de violență	Discuția / interviul, observația	Primăria, asistentul social, directorul educativ, elevii din diferite clase
9.	Informații calitative despre accesul tuturor copiilor la centre/ servicii de informare și consiliere	Discuția / interviul, observația	Primăria, asistentul social, directorul educativ, elevii din diferite clase
10.	Existența în școală sau comunitate a unor mecanisme / căi / canale de depunere a plângerilor, accesibile pentru toți copiii în toate cazurile de abuzuri și violență față de ei	Discuția / interviul	Colegii de clasă, elevii din alte clase, directorul / directorul educativ, primăria, asistentul social, polițistul
11.	Numărul / proporția copiilor care s-au adresat pentru ajutor în caz de violență verbală sau emoțională	Discuția / interviul, observația	Directorul / directorul educativ, primăria, asistentul social, polițistul
12.	Numărul de plângeri / adresări care au fost soluționate de către deținătorii de obligații din numărul total de plângeri / adresări înregistrate	Discuția / interviul	Directorul / directorul educativ, primăria, asistentul social, polițistul

Chestionar

Salut! Te rugăm să completezi acest chestionar despre drepturile copilului. Opinia ta este foarte importantă, de aceea te încurajăm să răspunzi sincer la toate întrebările.

Nu este necesar să-ți scrii numele pe acest chestionar. Este anonim și fii sigur(ă) că nimeni nu va afla ce răspunsuri ai dat. Completarea chestionarului nu îți va lua mult timp.

Alege din variantele propuse cea care ți se potrivește (pune un semn în pătrățel sau încercuiește) sau înscrie răspunsul tău.

Îți mulțumim mult pentru ajutor și timpul acordat.

1. Ești: ☐ Fată ☐ Băiat	3. Locuiești în: ☐ Sat ☐ Oraș	4. Îți faci studiile în: ☐ Gimnaziu ☐ Gimnaziu-internat ☐ Liceu
2. Ai vârsta de ____ ani		

1. Scrie 5 drepturi ale copilului pe care le cunoști:

2. De unde ai aflat despre aceste drepturi? (poți alege cel mult 3 variante)

- ☐ Părinți
- ☐ Prieteni
- ☐ Profesori
- ☐ Ziare, reviste, televizor, radio
- ☐ Broșuri, cărți
- ☐ Internet
- ☐ Altceeva / altceva (scrie) _____

3. Unde / în ce document sunt înscrise drepturile copilului?

4. În ce măsură drepturile copilului sunt respectate în localitatea ta? (încercuiește o singură variantă)

1 (deloc respectate)	2	3	4	5 (pe deplin respectate)
-------------------------	---	---	---	-----------------------------

5. **În ce mediu / unde crezi că drepturile copilului se încalcă cel mai des?** (poți alege cel mult 3 variante)
- ☐ Acasă
 - ☐ Stradă
 - ☐ Școală
 - ☐ Grupul de prieteni
 - ☐ Locuri de joacă și de petrecere a timpului liber (Casă de cultură, Casă de creație, cercuri pe interese, teren de sport)
 - ☐ Locuri publice (magazin, bar, cinema, teatru)
 - ☐ Alte locuri (scrie) _____

6. **Care drepturi ale copilului sunt cel mai des încălcate?**

7. **La ce persoane sau instituții/ organizații se pot adresa copiii din localitatea ta atunci când li se încalcă drepturile?**

8. **Cum ai dori să fii informat despre drepturile copilului?** (poți alege cel mult 3 variante)

- ☐ Părinți
- ☐ Prieteni
- ☐ Profesori
- ☐ Ziare, reviste, televizor, radio
- ☐ Broșuri, cărți
- ☐ Internet
- ☐ Altceva / altceva (scrie) _____

9. **Ce trebuie de făcut ca drepturile copilului să fie respectate?**

Mulțumim!

